

Nyheter från Radiomuseet

Nr 56, 1 september 2013

Lars Lindskog

Redaktör

l.lindskog@hem.utfors.se

Viktor Ohlsson

Webbmaster

viktor.ohlsson@von.pp.se

Monica Zetterlunds liv blev film

Monica Zetterlund 1968

Bild: Ulf Stråhle

Radiomuseet hyr varje år ut radio- och TV-utrustningar till olika TV-program- eller filminspelningar. Den senaste i raden är filmen om Monica Zetterlund, som nu kommer upp på biograferna. Många radio- och TV-mottagare lånades upp i Stockholm för de sekvenser som spelades in där. Men man behövde även radio- och TV-mottagare från sextiotalet, som skulle kunna fungera och vara i drift under själva inspelningarna varför man vände sig till Radiomuseet i Göteborg för att få tag i sådana.

Filmen har fått namnet "Monica Z, ett lingonris i ett cocktailglas" med manus av Peter Birro och regi av Per Fly. Monica Zetterlund spelas av sångerskan och pianisten Edda Magnuson. Premiären blir den 13 september i hela Sverige. Då kan vi få kanske få se en skymt av de apparater vi lånade ut. Mer information om filmen finns på www.stellanovafilm.com/

Lars Lindskog

l.lindskog@hem.utfors.se

Äntligen en skylt vi färjeläget

I samband med att Västtrafik byggde om Älvsnabbens färjeplats vid Lindholmen nu i sommar flyttade man skylten som tidigare stod vid gångbron så att man nu ser den så fort man kommer iland från färjan.

Radiomuseet har nu äntligen fått en liten efterlängtd vägvisare för våra besökare som kommer från centrum via Älvsnabben.

Välkommen till höstmötet den 21 september

Lördagen den 21 september träffas medlemmarna i Radiohistoriska föreningen till höstmöte. Vi får en rapport om vad som är på gång på Radiomuseet. Vi kan även diskutera aktuella frågor kring museets framtid, kursverksamheten och mycket annat. Efter att vi fått i oss kaffe och goda smörgåsar är det dags för föredraget som handlar om:

Radions barndom – hur började det?

Bengt Lindberg berättar om radioteknikens pionjärer och radions utveckling fram till ca 1940 och plockar bl.a. fram och beskriver gnistsändaren och kohärmottagaren som utgjorde K.G.Eliassons examensarbete från Chalmers år 1906.

Radiomuseet på Bokmässan

Radiohistoriska föreningen i Västsverige deltar i årets bokmessa som äger rum mellan den 26 – 29 september. Avsikten är att sprida kunskap om att Radiomuseet existerar och att det är ett intressant utflyktsmål för hela familjen.

Vi kommer att informera om vad Radiomuseet kan erbjuda och vad man kan finna i vårt välfyllda bibliotek.

Sprid information om detta till era vänner och besök gärna vår monter **(E01:09)**.

Bokmässans öppettider

Torsdag 26/9 09.00–18.00 Främst för branschen

Fredag 27/9 09.00–14.00 Främst för branschen

Fredag 27/9 14.00–19.00

Lördag 28/9 09.00–18.00

Söndag 29/9 09.00–17.00

Vi ses på bokmässan!

Höstens kurser

Nu är det dags att definitivt anmäla sej till höstens kurser på Radiomuseet. De som redan gjort en intresseanmälan skall ha fått en inbjudan via mail, men eftersom det finns lediga platser så går det bra att anmäla sig ännu ett tag. Här är höstens utbud:

1. Trimning av Superheterodynmodtagare.

Kursledare: Åke Kjellin

Kursdag: 5 – 6 oktober. Kl: 09:00 – 15:00

Kursavgift: 250 kronor, inklusive ett ex. av Åkes kompendium. OBS! Om du redan har köpt Åkes kompendium så kostar kursen bara 125 kr.

Kursen vänder sig till dig som redan har grundläggande kunskaper om uppbyggnaden av en radio, men vill lära dig hur du skall plocka fram de allra bästa mottagningsegenskaperna genom att trimma

mellanfrekvenskretsarna. Kursen omfattar en teoretisk del och en praktisk. Du får möjlighet att öva dig att trimma en AM-mottagare.

2. Elementär radioteknik

Kursledare: Åke Kjellin

Kursdag: 12-13 oktober. Kl: 09:00 – 15:00

Kursavgift: 250 kronor, inklusive ett ex. av Åkes kompendium + ev. utdrag av något AGA-kompendium. OBS! Om du redan har köpt Åkes kompendium så kostar kursen bara 125 kr.

I denna kurs, som körs för första gången, får du lära dig vilka enskilda komponenter som bygger upp en radio, och om de olika steg som en radio består av. Kursen behandlar främst rörradioapparater, och du får lära dig om likriktardelen, HF- och MF-delarna och om slutsteget. Om du gillar att köpa på loppis och vill bli duktigare på att få igång dina "fynd", så är detta en mycket matnyttig kurs. Vår lärare på kursen, Åke Kjellin, har många års erfarenhet av service på radioapparater, vilket är en garanti för att kursen blir en balanserad blandning av teori och praktik.

3. Elektrisk mätteknik

Kursledare: Bengt Lindberg.

Kursdag: 9 november. Kl: 09:00 – 15:00

Kursavgift: 125 kronor

En förutsättning för att kunna undersöka och reparera en elektrisk eller elektronisk krets är att du kan mäta och att tolka dina mätningar. Idag kan du köpa ett universalinstrument eller ett oscilloskop för en överkomlig slant, men det räcker inte med att köpa ett instrument, man måste veta hur man använder det och kunna förstå mätresultaten. På Bengt Lindbergs kurs får du lära dig att mäta ström, spänning och resistans. Du får göra en fullständig uppmätning av en fungerande krets, som sedan plötsligen inte fungerar längre. Då skall du genom nya mätningar fastställa vad som är fel och kunna reparera kretsen.

Anmäl dig till höstens kurser genom att maila till bo@sorensson.se .

Välkommen till höstens kurser!

Åke Kjellin

Bengt Lindberg

Bo Sörensson

Besök av Top Cats på Radiomuseet

Det värmländska bandet Top Cats som blev känt i samband med att de ställde upp i melodifestivalen 2012 gjorde en turné förra sommaren runt i Sverige och valde då att som avkoppling besöka Radiomuseet i Göteborg.

Jonas Molinas gjorde en filminspelning under besöket. Man kan ta del av denna och se inslag från hela deras turné i programmet Livet efter Mello som sändes på bästa sändningstid onsdagen den 14 augusti i TV2. Programmet är 55 minuter långt och inslaget från Radiomuseet kommer 47 minuter in i programmet. Programmet kan ses i sin helhet via SVT-play fram till den 13 september under adressen:

<http://www.svtplay.se/video/1389721/livet-efter-mello>

Under besöket på Radiomuseet gjorde Horst Vormbrock en trevlig guidning som kom att ses av många TV-tittare. Vi fick besök redan påföljande dag av personer, som sa sig inte ha haft en aning om att det fanns ett Radiomuseum i Göteborg.

TopCats spelar s.k. Rockabillymusik en musikschanger från mitten av 1950-talet. Detta är ett trevligt och sevärt program med en glad och positiv musik som passar människor ur alla åldrar.

Lars Lindskog

l.lindskog@hem.utfors.se

Lyckad fieldday på Öland

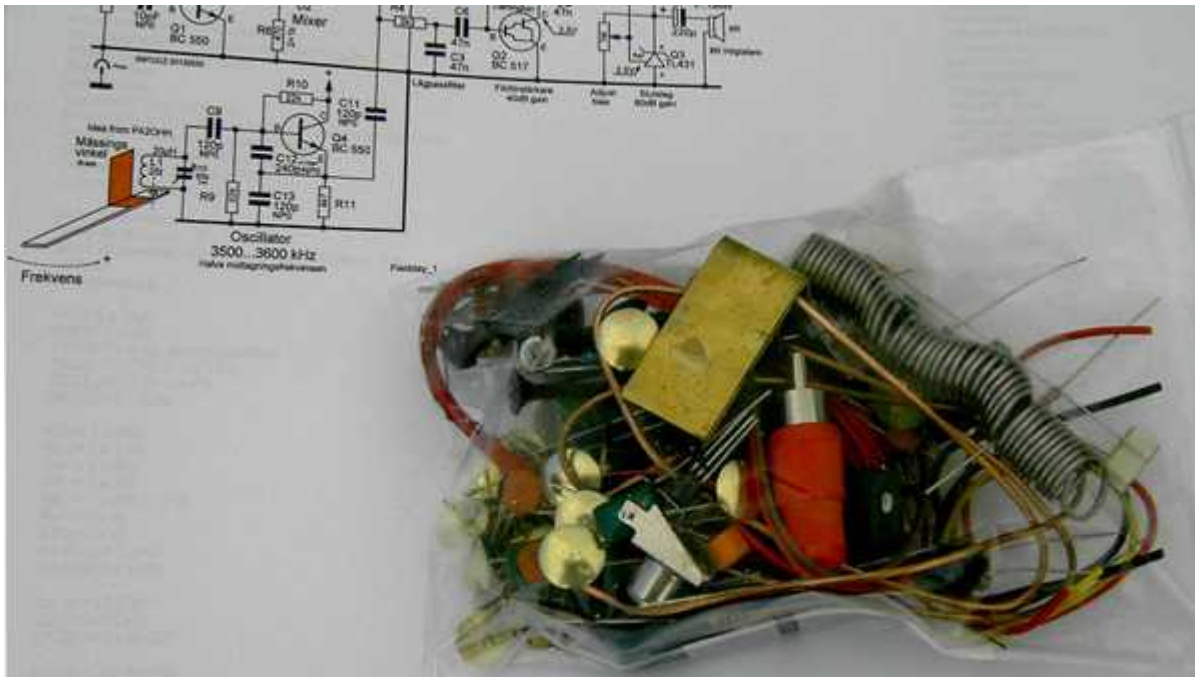

Här är det full fart på byggeriet av sändare och mottagare. Hans Anderberg Höör t.v. och Dominik Baines från Cambridge

Min fru Helena och jag besökte en mycket lyckad fieldday den 26 juni, på Öland under fyra dagar, närmare bestämt i Degerhamn på Sandviks camping. Campingen är nyligen öppnad med fina stugor, samt toppmoderna "mobile homes" med modern utrustning. Men även vanliga tältare och husvagnar kan naturligtvis också slå sig ner här.

En fieldday är en mycket vanlig aktivitet under sommarhalvåret bland radioamatörer. Då tar man med sig sin portabla radiostation, riggar upp en bra antenn, tar fram grillen på kvällen, kör radio under sena kvällen eller natten.

Arrangör var KRAS, Kalmar Radioamatör Sällskap, som varje år har ordnat med dessa fieldday. För att lära sig att bygga radio, så hade Leif Nilsson och Johnny Apell tagit fram tio byggsatser till en enkel mottagare och sändare, som deltagarna kunde bygga, och sedan testa och garanterat få igång.

Schema och bygsats för mottagare.

Man klistrade upp ritningen på en bit träplanka, tryckte dit ett antal mässingshäftstift som lödpunkter, lite koppartråd, motstånd, kondensatorer, transistorer, en liten högtalare, en enkel morsenckel, batterihållare för 4,5 volt. Sedan fick varje deltagare bygga ihop detta under överinseende av Jonny Apell så att lödningarna gjordes på ett riktigt sätt.

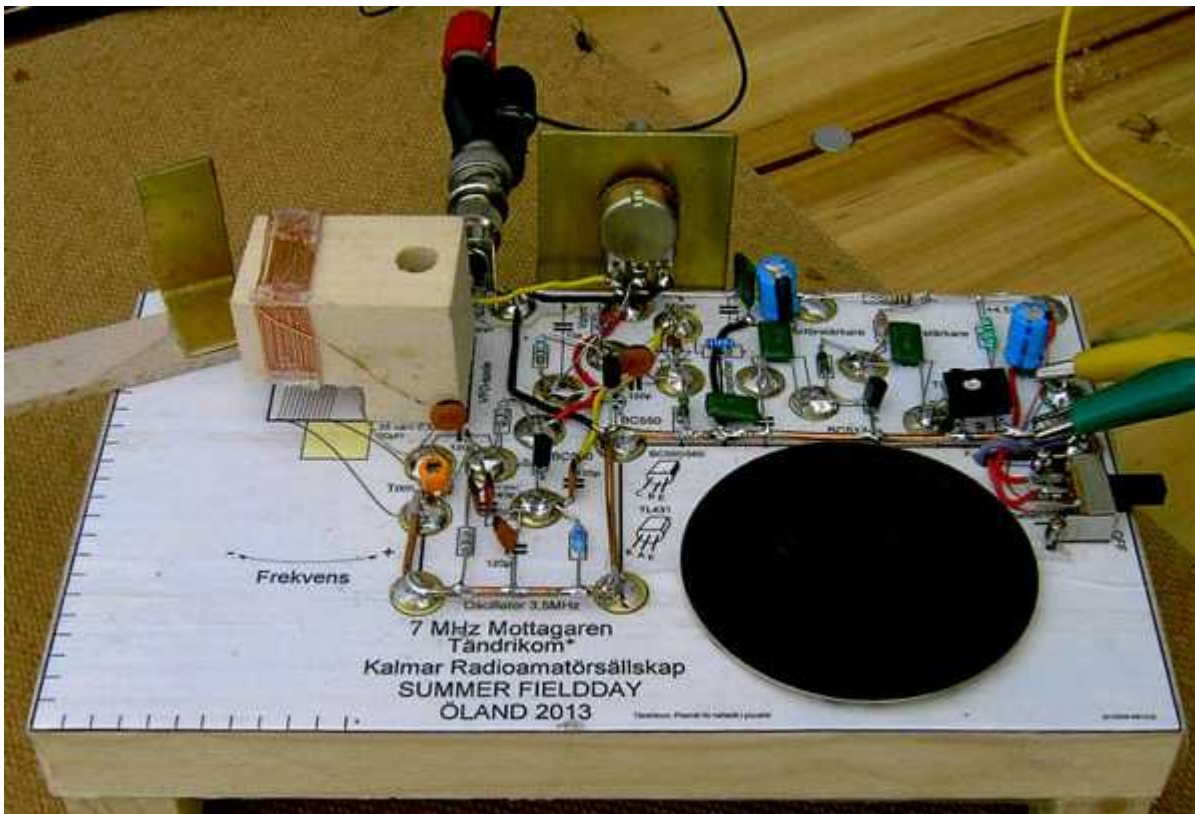
Detta var ett riktigt trevligt arbete att göra under tältduken vid Johnnys husbil. Under provkörningen först av sändare och sedan mottagare fungerade mina byggen direkt. Se bild på mottagare resp. sändare.

Sändaren på 200 mW för telegrafi på 7 MHz.

Sändaren avger ca: 300 mW CW, på frekvensen 7030 KHz eller 40-meters bandet.

Mottagaren för 7 MHz "Tändrikom"

Mottagaren trimmades in att täcka från 7000 KHz – till 7150 KHz. Med en halvvågsdipol har jag hört stationer från hela Europa, trots att mottagaren är en sådan enkel konstruktion. Vädret var soligt nästan varje dag, temperaturen kunde väl varit lite högre, men en kall vind drog in från havet, eftersom campingen låg alldeles intill stranden.

En idealisk plats för att köra radio från, med ett stort antal höga tallar runt campingen som utmärkta antennstolpar. Självt hade jag tagit med mig mitt replikabygge av Paraset MK VII, och kopplade upp den mot en dipol för 3,5 MHz, ropade ett antal CQ, men konditionerna på 3,5 MHz är just nu väldigt dåliga under sommartid.

Som sammanfattning får jag säga att detta var en av de trevligaste fielddays jag varit med på, med en trevlig samvaro under kvällen med surströmming, grillning, öl, samt även starkare drycker, en del historieberättande av radioamatörer som gjorde kvällen hellyckad av skratt. Med medhavd kamera togs några bilder av verksamheten som kan ses här.

73 från Eder utsände fielddayreporter
SM6AAL Bertil

Bertil Bengtsson
sm6aal@tele2.se

Siffran 73 betyder "Hjärtliga hälsningar" /Red. anm.

Samtliga bilder: Bertil Bengtsson

Männen bakom träradioapparaterna: SM7MCD Leif Nilsson, Kalmar och SM7UCZ Johnny Apell, Jämsjö

Nästa försäljning av radioutrustning och tillbehör

Lördagen den 5 oktober klockan 12-14.

Platsen är som vanligt i trapphuset vid Radiomuseet

Det blir ytterligare en marknad under hösten den 30 november.

Bertil Bengtsson
sm6aal@tele2.se

AFN:s stora mellanvågssändare nedlagd

Kl 15:12 svensk tid den 31/5 2013 släcktes en av Europas mest anrika sändare ned för gott, American Forces Network Europe på 873 kHz.

I ett led att spara pengar valde USA:s försvarsdepartement att lägga ned största och starkaste sändaren istället för de flertalet mindre. Kvar är bara 1107 kHz från Kaiserslauten och Vilseck med 10 kW vardera samt 1143 kHz från Würzburg med ynka 1 kW.

AFN Europe på 873 kHz var främst riktad mot de amerikanska styrkorna som finns stationerade på arméflygbasen i Wiesbaden, huvudstad i den tyska delstaten Hessen. Uteffekten var 150 kW och själva sändaren (fabrikat Nauntel) var placerad i Weisskirchen utanför Frankfurt am Main. Nedläggningen kom samtidigt lite som en överraskning. Sändaren var en av de dyraste som gick att uppbringa på marknaden och rätt så ny. Så här med facit i hand så rök den dyraste först. Mer logiskt hade varit att släcka ned de mindre svagare sändarna som finns. Driftkostnaden för sändaren i Weisskirchen har legat på omkring 400000 USD om året, ungefär 2,7 miljoner svenska kronor. Sedan 1951 har AFN betjänat de amerikanska styrkorna i Europa med en blandning av nyheter, samtal, sport, musik och politiska kommentarer. P.g.a. ökade driftkostnader, dess isolerade läge, gradvis övergång till internet och mer koncentrerat till FM-bandet, valde man att stänga ned Weisskirchen.

Här är några länkar med mer information att besöka:

<http://wikimapia.org/12500145/AFN-Weisskirchen-Middle-Mast>

<http://www.youtube.com/watch?v=rSl7lwPr0Xk>

<http://www.youtube.com/watch?v=ysbTS3C3LGA>

<http://www.army.mil/article/105567/>

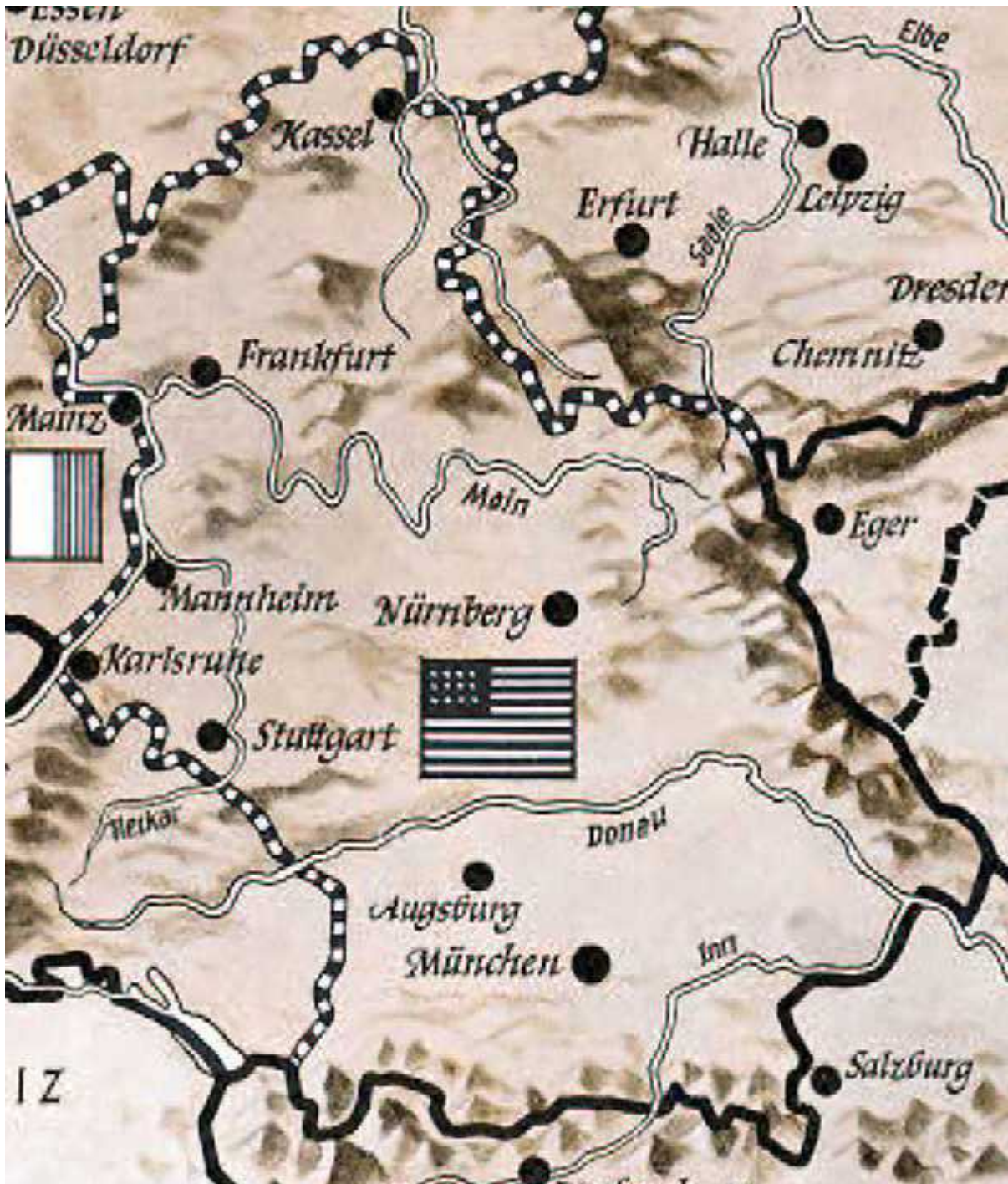
<http://www.emwg.info>

Christian Stödberg

sm6vpu@telia.com

Tyskland med zonindelningen 1960

Karta över amerikanska zonen. Weisskirchen ligger strax väster om Frankfurt am Main.

Öppet Forum

Till vårt nystartade forum har vi redan fått in tre inlägg som återges här. Alla är välkomna att skriva och debattera detta eller något annat ämne av gemensamt intresse.

Kommentarer kring Radiomuseet om 10 år – vi söker en framtida kompassriktning

Leif Persson skriver:

Det behövs säkert en frågestund med tips om museets framtid. Min åsikt är enligt följande och har även stöd av några som jag diskuterat med.

1. Alla TV-apparater som står till höger när man kommer in kan du slänga ut (detta är radiomuseum) och den TV-avdelning som finns till vänster i lokalen räcker. I detta utrymme som blir tomt kan de nya idéerna om modern teknik visas.
2. Den stora segelbåten som finns i Hugo Hammars sal skall också ut och kan skänkas till Sjöfartsmuseet. Denna båt har inget med radio att göra och den årsmodellen hade ingen radio på den tiden. Båten kan inte göra någon reklam för museet och den som vill se båtar går inte till radiomuseet.
3. Det bör finnas flera presentationer av de milstolpar i historien som betytt mycket för oss i samhället som t.ex. En utställning som visar Telefunkens historia med både bilder text och apparater. Ett tema om National som betytt mycket för radioamatörer och info finns på nätet.
4. Många av dessa mätinstrument som finns längst in i lokalen bör tagas bort för det finns inte någon icke radiot som vill titta på detta. Det räcker med en komplett mätstation som visar så här används mättekniken och varför. Det måste finnas diverse förklaringar om hur radio fungerar.
5. Allt som sägs kanske inte går att genomföra men man kan ta delar av olika förslag och sy ihop. Ett fordonsmuseum gjorde såhär. De delade ut en liten bandspelare med hörlur och så gick man en bestämd slinga genom lokalen och ville man veta något så stannade man vid olika stationer och lyssnade på spelaren. Det var lagom med miljöer överallt och detta systemet fungerade kanon.

Det skulle kunna finnas några olika hembyggen av enkla sändare och mottagare som demo som besökare kan få testa.

Vad sägs om en cykel med generator som driver ett par radioapparater och kanske också en sändare? Vad jag sett på andra museum som har sådant så kan både barn och vuxna tycka att detta är roligt, en grej som går hem.

6. Idag finns flera museum som har teknikhörnan för alla där besökare kan prova olika konstigheter i fysikens anda. Hur ladda en kondensator och vad händer när någon tar på den med högspänning?

7. En väl formad och beskrivning om hur radiopeilorientering fungerar, kallas rävjakt eller RPO.

8. Visa hur månstuds fungerar som vissa radioamatörer utför vid kommunikation på bl.a. 144 MHz. Detta brukar imponera på de flesta. En person sänder från Göteborg mot månen men får svar från Australien.

Leif Persson SM7NCI

sm7nci@gmail.com

Bo Sörensson skriver:

Jag lovar att jag skall försöka skriva ner min tankar om Radiomuseets framtid en annan gång, men ikväll vill jag bara skriva ner två tankar som jag har haft den senaste tiden:

1, Stora delar av Radiomuseet ser ut som en lagerlokal. På några ställen, ex.vis DX-hörnan eller radiohytten, så har man ansträngt sej för att skapa en miljö där de olika apparaterna naturligt hör hemma. Det är mycket mera intressant att se utrustningen exponerad på det sättet än att bara gå längs långa rader av anonyma apparater. Alltså: Jag önskar att mer kunde visas i en naturlig miljö

2. Apparaterna är alldeles för anonyma. Det måste upp mer skyltar som berättar om de grupper av utrustningar som visas och de enskilda apparaterna måste presenteras med tillverkare, typ, tillverkningsår och kanske något om varför just denna apparat är så unik att den försvarar en plats på museet.

Om vi skall hoppas på fler besökare som inte är radioter (radioidioter) så måste vi tänka mycket mer på hur utrustningen visas och hur de visade apparaterna presenteras. Detta kommer att medföra att det blir ett mindre antal som visas, men att det blir mycket intressantare.

Bo Sörensson

bo@sorensson.se

Leif Johnsson skriver:

Ett antal osorterade och oredigerade noteringar 2013-08-15.

Verba volant littera scripta manet (orden förflyger, det skrivna består), sa romarna på sin tid, men jag tar chansen och skriver ner tankarna.

1. Vad blir historia om 20-30 år? Vilka moderna utrustningar skall läggas i arkiv idag?
2. Information om moderna radiotillämpningar och modern radioteknik för specialutställningar.
3. Information på A0-planscher (med datum) som arkiveras. Eventuellt kompletterat med datormaterial som inte migreras.
4. Lån av separatutställningar. Vad har Lantmäteriet om GPS. Ericsson om radioteknik. RUAG om Galileo?
5. DRM-historien. Start i mitten av 90-talet. Död i slutet av 10-talet. Aktuell för museet?
6. Beskrivning av satellitnavigering. GPS, GLONASS, GALILEO. Det är väl också radioteknik?
7. Satellitradio. Olika system i Europa och USA ....
8. IRIDIUM. Hur startade det? Hur gick det sedan? Har vi några apparater att visa? Aktuell för museet? Ersättes av SKYPE?
9. TETRA och TETRA+, samt den svenska varianten. Hur startade det? Hur gick det? Har vi några apparater?
10. Radio. (AM, FM, DAB, DAB+, DRM) jämfört med Internetradio och satellitmottagning. Hur lyssnar vi idag och i morgon?
11. Radioapplikationer. Larm, bilnycklar, Blue Tooth, WiFi, WLAN mm mm mm.
12. Digitalsändning. Ex vis väderkartor.
13. Kodning och kodsystém. SDR.
14. Radiospaning. Ex vis Stella Polaris och liknande historier.
15. Sjöfartsradio. AIS. Hur fungerar det? Flygradio. Transponders.

Leif Johnsson

leif.bl.johnsson@telia.com

Rolv Wesenlund till minne

Rolv Wesenlund avled den 18 augusti 76 år gammal. Han var en genial underhållare som gick hem i hela Skandinavien. Flera avsnitt av Flexnes fataliteter spelades in under 70-talet i samarbete med SVT i Göteborg och under regi av Bo Hermansson. Bl.a. gällde detta avsnittet Radioten LA8PV som glädde de flesta radiovänner men som faktiskt även retade upp en del aktiva radioamatörer.

Rolv Wesenlund som Marve Flexnes i Radioten 1976

Radioten kan ses på YouTube under följande adress:

<http://youtu.be/HmUzAZHBPBo>

Facebook

Det är full fart på Radiomuseets facebookside nu med bl. a. fina bilder från veckan i Gammelvala då vi nådde 994 besökare på vår sida och 334 likes. Titta in Du också! Adressen är som vanligt:

<http://www.facebook.com/home.php?#/pages/Goteborg-Sweden/Radiomuseet/136495834874?ref=ts>

Lars Lindskog

l.lindskog@hem.utfors.se

Nästa deadline för Nyheter från Radiomuseet är onsdagen den 25 september.

Vidarebefordra gärna Nyheter från Radiomuseet till vänner och bekanta, om Du vill sprida kunskap om Radiomuseet och allt vi sysslar med här!

Skriv, ring eller meila Dina tankar och idéer inför Radiomuseets framtid. Kanske är det något som Du själv skulle vilja vara med och arbeta med. Välkommen även med bilder, kommentarer och inlägg både till Audionen och till Nyheter från Radiomuseet! Vi ser verkligen fram emot att få dessa!

Audionen
Sven Persson
audionen@radiomuseet.se

Nyheter från Radiomuseet
Lars Lindskog
l.lindskog@hem.utfors.se

Kloka ord

Grammophon Monark N:r 11.

Storlek: 78 × 34 × 55 cm.
Vikt: brutto 16 kg.
netto 8 >

Telegrambeteckning: BARITUS.

Denna apparat afsedd att användas såväl med våra konsertskifvor som våra små skifvor, utmärker sig genom solidt arbete och imponerande storlek; lådan, af massiv ek, är särdeles smakfullt arbetad och prydd med träsniderier. Fjädern i urverket har nödvändig styrka äfven för de största skifvor, och apparaten kan dragas upp under spelandet. I priset är inbegripen vår konsert-resonanslåda, hvars tekniska fulländning förlämnar tonen en förvånande fyllighet och mjukhet. Det är ingen öfverdrift i att en god konsert-resonanslåda i förening med en stor ljudskifva fullständigt ersätter en mindre orkester vid dans eller konsert.

Apparaten levereras med mässingstratt och konsert-resonanslåda.

Pris: Kr. 150.—.   Konsertskifvor pr duss. Kr. 60.—.
Små skifvor   30.—.

Reklam från år 1903 ur broschyren GRAMMOPHONER MED TILLBEHÖR utgiven av Skandinaviska Gramophon AB, OPERAHUSET, STOCKHOLM
Rikstelefon 36 98, Allmän telefon 88 03.

Många hälsningar till alla våra läsare från
Radiohistoriska Föreningen i Västsverige

